

Олена Лебедюк –  
директор бібліотеки КДПУ,  
Олена Дікунова –  
завідувач відділу комплектування та  
науково-бібліографічної інформації бібліотеки КДПУ

**БІБЛІОТЕКА КРИВОРІЗЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО:  
ЗМІНЮЄМОСЯ, РОЗВИВАЄМОСЯ, ТВОРИМО ІСТОРІЮ  
(ДО 95-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ БІБЛІОТЕКИ КДПУ)**

З часів появи перших європейських університетів книгозбірні стали їх інтелектуальним і духовним центром, надійним джерелом знань і натхнення для студентів та викладачів.

95 років – це життя, історія, пам'ять, великий шлях від невеликої книгозбірні інституту професійної освіти до сучасного інформаційно-освітнього й культурно-просвітницького центру Криворізького державного педагогічного університету (КДПУ). Протягом майже столітнього шляху саме бібліотечні фахівці, за підтримки академічної спільноти, не зважаючи на труднощі, створюють, реорганізують і вдосконалюють бібліотеку, формують сучасний інформаційний простір університету.

Заснована 1930 року як структурний підрозділ інституту професійної освіти з підготовки вчителів математики, фізики, історії, української й російської мов, книгозбірня з першого дня свого існування забезпечувала підручниками й методичними посібниками викладачів і студентів. Книжковий фонд налічував усього 2 тис. примірників, але книгозбірня стрімко розвивалася й 1933 року в зв'язку з реорганізацією інституту отримала статус бібліотеки вищого навчального закладу. Незважаючи на складні умови праці в малопристосованих для навчальних закладів приміщеннях і постійні зміни розташування інституту, за перше десятиріччя свого існування бібліотека збільшила книжковий фонд до 30 тис. примірників, відкрила абонемент і читальну залу.

У часи окупації Кривого Рогу в роки Другої світової війни (1941–1944) завдяки мужності й самовідданості працівників бібліотеки вдалося зберегти фонд, який нараховував близько 25 тис. книг. У післявоєнний період бібліотекарями, викладачами й студентами інституту зроблена велика робота з відновлення бібліотеки, поповнення книжкового фонду, організації каталогів. 1948 року бібліотека пропонувала читачам великий вибір навчальної, наукової, довідкової й художньої літератури з фонду, який налічував 42 тис. примірників. Посаду завідувача бібліотеки обіймала Поліна Львівна Гершун (Гуткіна). Педагог за освітою й талановитий організатор, вона успішно керувала книгозбірнею упродовж тринадцяти років [2].

Із 1960 року на посаді завідувача бібліотеки – Лідія Іларіонівна Прищепа, бібліотекар-бібліограф вищої кваліфікації. За дев'ять років її керівництва активізовано роботу з якісного поповнення фондів, організації каталогів, культурно-просвітницьку та бібліографічну діяльність бібліотеки. 1967 року бібліотека отримала нові площі в новозбудованому навчальному корпусі, що дозволило виокремити абонемент, читальну залу, довідково-бібліографічний відділ, відділ комплектування та обробки літератури.

1969 року на посаду завідувача бібліотеки було призначено Світлану Іванівну Журавльову – бібліотекаря-бібліографа вищої кваліфікації – фахівця з великим досвідом бібліотечної роботи. За її керівництва книжковий фонд склав майже 270 тис. примірників, кількість читачів сягнула близько 3 500 осіб. Удосконалювалися всі напрями професійної діяльності бібліотеки.

1977 року розпочався новий етап на шляху розбудови бібліотеки. Бібліотеку очолила Неля Григорівна Смірнова – авторитетний фахівець бібліотечної справи, відмінник освіти України, яка обіймала посаду більше трьох десятиліть. Під її керівництвом розпочалася докорінна перебудова бібліотеки, охоплюючи всі напрями професійної діяльності. Здійснювалися пошуки й впроваджувалися нові форми та методи удосконалення діяльності бібліотеки, відпрацьовувалися нові технології бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування читачів, відбувалася реорганізація структурних

підрозділів бібліотеки. Особлива увага приділялася формуванню фондів навчально-методичної та наукової літератури.

1999 року Криворізький державний педагогічний інститут отримав статус університету. Бібліотека як структурний підрозділ освітнього закладу виконала велику роботу з модернізації своєї діяльності.

2007 року бібліотека зробила перший крок до інтеграції в інформаційне суспільство, розпочавши роботу з комп'ютеризації бібліотечної діяльності. Першим етапом стало створення електронного каталогу завдяки впровадженню АБІС «УФД/Бібліотека» (<http://lib.kdpu.edu.ua/lib/index.php>). На сьогодні (квітень 2025 р.) фонд бібліотеки складає близько 562 тис. примірників, електронний каталог містить понад 250 200 бібліографічних записів, серед яких близько 16 000 – з покликанням на повнотекстові документи.

Із вересня 2009 до січня 2022 року бібліотеку очолювала кандидат філологічних наук, доцент Ганна Миколаївна Віняр. Розпочався якісно новий етап модернізації бібліотеки на шляху до створення сучасного інформаційно-бібліотечного центру. Web-сайт бібліотеки став важливим інструментом такої модернізації: його було створено за ініціативою й проєктом її працівників 2010 року. Він змінювався, удосконалювався й набув сучасного вигляду як web-сторінка сайту КДПУ [1], яка поєднує в собі інформаційні, пошукові, освітні, навігаційні функції та є в сукупності значним інтегрованим ресурсом. Все це – потужний засіб для просування бібліотечних продуктів і сервісів, спрямований на задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотеки.

Працюють два абонементи, чотири читальні зали. Значна увага приділяється культурно-просвітницькій і науково-методичній діяльності. Бібліотека забезпечує інформаційний супровід науково-практичних конференцій та інших заходів, що проводяться в університеті, організовуючи книжкові виставки, відкриті тематичні перегляди. Традиційними стають інформаційні, тематичні експозиції до знаменних і пам'ятних дат, бібліографічні огляди, Дні кафедри, Дні фахівця та Дні інформації.

Активізується науково-дослідницька діяльність колективу бібліотеки. Проводяться науково-практичні конференції з актуальних проблем інформаційно-бібліотечної роботи. Результати науково-дослідної та практичної роботи фахівці бібліотеки представляють на науково-практичних конференціях, семінарах, нарадах, висвітлюють на сторінках фахових періодичних видань [3].

2015 року бібліотека стала координатором проєкту відкритого електронного науково-освітнього архіву університету – Репозитарію КДПУ (<https://elibrary.kdpu.edu.ua/>), який містить дисертації та автореферати, магістерські та бакалаврські кваліфікаційні роботи, підручники та посібники, монографії, матеріали конференцій, структуровані за факультетами й кафедрами. Розміщення науково-методичного доробку КДПУ у відкритому доступі сприяє підвищенню видимості наукових результатів дослідників, збільшенню наукометричних та вебометричних показників університету, розвитку академічної комунікації на засадах відкритої науки. Репозитарій є частиною електронної колекції бібліотеки й налічує сьогодні близько 11 тис. повнотекстових матеріалів.

З січня 2022 до вересня 2024 року книгозбірню очолювала Олена Миколаївна Кравченко; з вересня 2024 року – в. о. директора бібліотеки Олена Олександрівна Лебедюк. Це – професіонали бібліотечної справи з багаторічним досвідом роботи, що творили історію бібліотеки й доклали багато сил для її розвитку.

У роботі з користувачами використовуються як традиційні, так і сучасні форми та методи інформаційно-бібліотечного обслуговування, застосування яких ґрунтується на принципах диференційованого підходу. Користувачам надаються онлайн послуги, зокрема індексація документів, віртуальні бібліографічні довідки, електронна доставка документів. Укладаються тематичні та інформаційні списки, бюлетені нових надходжень, бібліографічні огляди, створюються віртуальні книжкові виставки, буктрейлери.

Пріоритетним напрямом науково-бібліографічної діяльності бібліотеки є створення й видання біобібліографічних покажчиків провідних учених

університету, краєзнавчих бібліографічних покажчиків [3]. Створюються цифрові колекції праць викладачів КДПУ (зберігаються в репозитарії).

Фахівці бібліотеки надають консультаційні послуги з питань пошуку інформації, наукометрії, практичної роботи з наукометричними базами даних.

На базі бібліотеки створено пресцентр університету, одним із головних завдань якого є збирання, обробка, створення, зберігання, підготовка матеріалів до поширення, випуск і розповсюдження інформаційної продукції на web-сайті університету та в соціальних мережах.

Отже, за свою 95-річну історію невелика освітянська книгозбірня перетворилася на сучасну бібліотеку закладу вищої освіти, що постійно розвивається, зберігаючи свою роль, сутність і призначення. Нині бібліотека впевнено крокує шляхом трансформації в інформаційно-бібліотечний комплекс, покликаний не лише надавати своїм користувачам доступ до інформаційних ресурсів, а й слугувати навігатором у сучасному інформаційному просторі, організовуючи та систематизуючи традиційні та електронні джерела з численних галузей знань. Колектив бібліотеки усвідомлює свою затребуваність і дбає про авторитет професійного звання, має багато перспективних задумів, адже задоволення інформаційних потреб користувачів було й залишається першочерговим завданням бібліотеки КДПУ.

## ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету. URL: <https://kdpu.edu.ua/biblioteka/libmain.html>
2. Дікунова О. А., Лебедюк О. О. Шлях у 90 років: до ювілею бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету. *Короленківські читання 2020. «Бібліотеки, архіви, музеї: історичний досвід та актуальні тенденції розвитку»* : матер. XXIII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 22–23 жовтня 2020 року. Харків, 2021. С. 153–157. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/5129>
3. Науково-інформаційна діяльність бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету (2006–2020 рр.) : наук.-допом. бібліогр. покажчик / упоряд. і бібліогр. ред. О. А. Дікунова ; за ред. Г. М. Віняр, О. М. Кравченко. Кривий Ріг, 2021. 64 с. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/5140>